

Çocuk, Okul ve Aile Arasında Ortak Bir Dil Oluşturmak: Aile Katılımı Sürecinde Pedagojik Dokümantasyonun Kullanımı*

Selda ARAS**
Figen ŞAHİN***
Arif YILMAZ****
Ayça ÜLKER*****

Atf için:

Aras, S., Şahin, F., Yılmaz, A. ve Ülker, A. (2021). Çocuk, okul ve aile arasında ortak bir dil oluşturmak: aile katılımı sürecinde pedagojik dokümantasyonun kullanımı. *Journal of Qualitative Research in Education*, 27, 298-318, doi:10.14689/enad.27.14

Öz: Bu çalışmanın amacı okul aile iş birliğinin bir parçası ve bilgi paylaşım aracı olarak pedagojik dokümantasyonu ailelerin algı ve deneyimleri doğrultusunda incelemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile yürütülen çalışmada, veriler maksimum çeşitlilik örnekleme ile seçilen 27 ebeveyn den yarı-yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Tümevarımsal analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular öğrenmenin görünürlüğü, aile-okul köprüsü ile çocuk-ebeveyn-öğretmen iş birliği temaları altında toplanmıştır. Ailelerin algı ve deneyimleri doğrultusunda pedagojik dokümantasyonun; çocuğun okuldaki öğrenme deneyimlerinin, etkileşimlerin ve bunlara dair yansımalarının farkındalıklarını artıran, ebeveynlik konusunda yol gösteren, çocuk-aile iletişimini besleyen, gelişim ve öğrenmenin evde destekleyen ve okul aile ortaklığına katkı sağlayan bir araç olduğu ortaya çıkmıştır. Ailelerin eğitim sürecine katılmasının çocuklar ve öğrenme süreci açısından katkıları ele alındığında; çalışma bulgularının uygulamacılar, eğitim politikacıları ve program geliştiricileri için katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pedagojik dokümantasyon, okul-aile iş birliği, aile katılımı, erken çocukluk eğitimi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 31.12.2019
Düzeltilme Tarihi: 23.10.2020
Kabul Tarihi: 26.06.2021

Makale Türü

Araştırma

© 2021 Yayıncılık. Tüm hakları saklıdır.

* Bu çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenen SOBAG 113K560 numaralı proje kapsamında yürütülmüştür ve ilk versiyonu 5. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

*** Sorumlu Yazar: Hacettepe Üniversitesi, Türkiye, seldaaras@hacettepe.edu.tr

*** Gazi Üniversitesi, Türkiye, figensahin@gazi.edu.tr

*** Hacettepe Üniversitesi, Türkiye, arif@hacettepe.edu.tr

*** Hacettepe Üniversitesi, Türkiye, a.ulker@hacettepe.edu.tr

Giriş

Okul, toplum ve aile; çocuğun gelişim ve öğrenme sürecinin önemli paydaşlarıdır. Bu paydaşlar arasındaki iş birliğinin erken yıllardan itibaren çocuğun gelişim ve öğrenmesini desteklemekteki rolü bilinmektedir (Clifford ve Göncü, 2019; Comer ve Haynes, 1991; Einarsdottir ve Gardarsdottir, 2009; Epstein, 1995, 2001; McWayne, Hampton, Fantuzzo, Cohen ve Sekino, 2004). Çocukların günlerinin büyük bir kısmını ev ve okulda geçirmesi, okul ile ev arasındaki iletişimin önemini, dolayısıyla aile katılımının değerini ortaya koymaktadır (Hakyemez, 2015; Henderson, Mapp ve Johnson, 2007; Ward, 2009). Ailelerle yapılan iş birliğinin niteliği hem erken çocukluk döneminde hem de ilerleyen yıllarda çocukların eğitim hayatını etkilemektedir (Barnes, Guin, Allen ve Jolly, 2016; Ihmeideh ve Oliemat, 2015; McIntyre, Eckert, Fiese, Reed ve Wildenger, 2010). Erken yaşlardan itibaren çocukların; içinde bulundukları aile, kültür ve toplum ile kurdukları ilişki bağlamında düşünülmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin, çocukların yakın çevreleri ile olan etkileşimini arttıracak etkinlikler planlarken ailelerle iş birliği yapmaları da önem kazanmaktadır.

Erken çocukluk eğitimi kurumlarında aile katılımı ve iletişiminin önemi günümüze kadar ulusal ve uluslararası alanyazında çeşitli çalışmalar ile vurgulanmıştır (Bayraktar, Güven ve Temel, 2016; Demircan, 2018; Desforjes ve Abouchaar, 2003; Epstein, 2001, 2010; Toran ve Özgen, 2019). Ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine dâhil edilmelerinin araştırmalarda vurgulanan faydalarının yaygın olarak kabul görmesine rağmen, alanyazındaki aile katılımı uygulamaları ile okullardaki tipik aile katılımı uygulamaları arasında belirgin boşluklar bulunmaktadır (Hornby, 2011). Okullarda aile iletişimi adı altında sınıfta gönüllü yardım sağlama, kahvaltı, gezi, göster-anlat gibi çeşitli etkinlikler yapılmaktadır. Ancak, aile katılımının en verimli şekilde gerçekleştirilebilmesi için, bu gibi etkinliklerin yanı sıra etkili ebeveyn-öğretmen toplantıları ve okullar ile ebeveynler arasında çift yönlü iletişim gibi gerçek bir ortaklığın parçası olan yönleri de vurgulamak önemlidir (Grant ve Ray, 2010; Hornby, 2011). Aile ile okul iletişiminin çocuğun öğrenme ve gelişim sürecini ileriye taşıyacak diyalogları içermesi gerekmekte; bu bakış açısı ile birlikte yılda birkaç kez düzenlenen aile seminerlerinin ve toplantılarının ötesinde bir uygulamaya ihtiyaç duyulmaktadır (Henderson vd., 2007; LaRocque, Kleiman ve Darling, 2011).

Aile katılımının çok boyutlu doğasını göstermek için özellikle uluslararası alanyazında çeşitli kuramsal çerçeveler ortaya çıkmıştır. Bunlardan Weiss, Caspe ve Lopez'in (2006) geliştirdiği modelde aile katılımı üç başlık altında değerlendirilmiştir. Bu başlıklar ebeveynlik, okul-aile ilişkileri ve öğrenmeyi destekleme sorumluluğu şeklinde ifade edilmektedir. Benzer şekilde, Grolnick ve Slowiaczek (1994) de aile katılımını; ailenin okuldaki etkinliklere katılımı (okula katılım), evde çocuğa öğrenme fırsatları sunması (bilişsel katılım) ve çocuğun okulda neler yaptığı, neleri öğrendiği ile ilgili bilgi sahibi olması (kişisel katılım) şeklinde üç farklı boyutta açıklamaktadır. Hoover-Dempsey ve Sandler (1997) tarafından geliştirilen bir başka modelde, ailelerin çocuklarının öğrenimine katılım durumlarını belirleyen üç farklı değişkenin olduğu vurgulanmıştır.

Bunlar; ailelerin, çocuklarının öğrenme deneyimlerine katılımının, sorumluluklarının bir parçası olduğu inancı, okullardan ve öğretmenlerden aileye sunulan katılım davet ve talepleri ile ailelerin katılım faaliyetleri ile çelişebilecek zaman ve enerji talepleri şeklinde sıralanmıştır (Hoover-Dempsey ve Sandler 1997). Aile ve okul iş birliğine yönelik alan yazında sıklıkla yer alan bir model de Epstein (1995) tarafından geliştirilen sınıflamadır. Bu modelde, aile ve okul arasındaki iş birliği; ebeveynlik, iletişim, gönüllülük, evde öğrenme, karar verme, toplum ile iş birliği yapma şeklinde altı katılım türü olarak kavramsallaştırılmıştır. Bunlar, ailelerin ebeveynlik ve çocukları öğrenen olarak destekleyecek bir ev ortamı düzenleme becerilerini geliştirmek; okul ve ev arasında çift yönlü iletişim kanalları kurmak; ailelerin gönüllü olarak çocukların okul performansını takip etmelerini sağlayacak şekilde programlar düzenlemek; ailelere evde çocuklara nasıl yardım edecekleri hakkında bilgi ve fikirler sağlamak; ailelerin okul kararlarına katılımcı olarak dâhil olmasını sağlamak ve okul programlarını güçlendirmek için toplum ile birlikte çocuklar için ortak bir sorumluluk geliştirmek şeklinde tanımlanmıştır (Epstein, 1995).

Ülkemizde ise aile katılımını iyileştirme ve geliştirmeye yönelik uygulamalara duyulan ihtiyaç çeşitli raporlarda belirtilmiştir (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2016; Anne Çocuk Eğitim Vakfı [AÇEV], 2017). Bu iyileştirme uygulamalarının bir parçası olarak aile ve okul arasındaki bilgi akışı ve paylaşımın niteliğinin artırılması gereği de vurgulanmaktadır (ERG, 2016). Ülkemizde aile-okul etkileşimini inceleyen araştırmalar, çoğunlukla aile katılım çalışmalarına odaklanmıştır (Atakan, 2010; Gürşimşek, 2010; Kotaman, 2008; Köksal-Eğmez, 2008; Ünüvar, 2010). Aile perspektifinden bakıldığında araştırmalarda ailelerin aile katılımına büyük önem verdikleri görülmektedir (Tezel-Şahin, İnal ve Özbey, 2011). Atakan'ın (2010) yaptığı çalışma sonuçlarına göre aile katılımı etkinlikleri; aile eğitimi konferansları, ev etkinlikleri, ailelerle birlikte alan gezileri gibi okul dışı etkinlik planlamaları ve ailelerin sınıfa gelip etkinlik yapmalarını içermektedir. Başka bir çalışmada (Özkan Yıldız ve Yılmaz, 2020) ailelerin çocuklarının değerlendirme sürecine katılımları incelenmiş olup ailelerin bu süreçte yüz yüze iletişimi kullandıkları; ilkokula hazırlık amaçlı ve sosyal-duygusal gelişime yönelik bilgiler öğrenmek istedikleri ortaya çıkmıştır. Günay Bilaloğlu ve Aktaş Arnas'ın (2019) yaptıkları çalışmada ise ailelerin çocuklarının eğitimine nasıl destek vereceklerini bilmedikleri ve bu noktada öğretmenlerin rehberliğine ihtiyaç duyduklarını ifade ettikleri belirtilmiştir.

Pedagojik Dokümantasyon ve Aile Katılımı

Dünyanın çeşitli ülkelerinde uygulanan ve Reggio Emilia yaklaşımında önemli bir yer tutan pedagojik dokümantasyon, okullar için, ebeveynlerle ilişki kurma ve iş birliği geliştirmede önemli bir araç hâline gelmiştir (Edwards, Gandini ve Forman, 1998). Pedagojik dokümantasyon; çocukların öğrenme ortamlarında akranları, öğretmenleri ve aileleriyle gerçekleştirdikleri etkileşimlerin ve ortaya koydukları ürünlerin öğretmen yorumları ile kaydedilmesini, bu kayıtların analizini ve dokümantasyon araçları ile paylaşımını içeren sürekli, süreç odaklı bir öğrenme, öğretme ve değerlendirme yöntemidir (Buldu, 2010; Dahlberg, Moss ve Pence, 2007; Rinaldi, 2001). Pedagojik

dokümantasyon sürecinde öğretmenler, çocukların öğrenme deneyimlerine dair kanıtlar toplamaktadır. Etkileşimleri kayıt altına alınırken sistematik gözlem ve etkin dinleme yoluyla çoklu araçlar kullanılmaktadır (Buldu, 2010; MacDonald, 2007). Kayıt altına alınan gözlemlerden elde edilen fotoğraflar, çocukların ifadeleri ve ürünleri, öğretmenlerin yorumları bir araya getirilir, dokümantasyon araçları (panel, portfolyo, bülten) aracılığıyla ailelerle paylaşılır. Bu bağlamda pedagojik dokümantasyon, ailelerle iş birliği yapmak ve iletişim kurmak için fırsatlar sağlar (Carr, 2001; Katz ve Chard, 1996; Lewin-Benham, 2006; Rinaldi, 1998). Aileler dokümantasyon araçlarının sağladığı görünürlük sayesinde çocukların gelişim ve öğrenme süreçleri hakkında farkındalık kazanarak bu süreçleri evde de destekleme imkânı bulurlar (Dahlberg vd., 2007; Gandini, 1993; Rinaldi, 1998, 2006). Aileler, bu farkındalık sayesinde çocuklarının gelişimlerini gözlemler, okulda gerçekleşen öğrenme ve öğretim faaliyetlerini takip eder ve evde çocukları hakkında yaptıkları gözlemleri öğretmenlere aktararak çocuklarının gelişim ve öğrenmelerine destek olurlar (Carr, 2001; Katz ve Chard, 1996). Nitekim, son yıllarda yapılan çalışmalarda pedagojik dokümantasyonun ev ve okul arasında etkili iletişim sağlamak ve iş birliği yapmak amacıyla kullanıldığı belirtilmektedir (Alasuutari, Markström ve Roth, 2014; Buldu, 2010; Hostyn, Mäkitalo, Hakari ve Vandenbussche, 2020; McLean, 2019; Reynolds ve Duff, 2016). Brown-Dupaul ve arkadaşları (2001) ise dokümantasyon panellerini “sınıftaki öğrenmeyi ortaya çıkarmak için eşsiz bir yol” olarak tanımlayıp “öğretmenlerin bu paneller aracılığıyla sınırsız konu ve kavramlar eşliğinde ailelerle iletişime geçebileceklerini” (s.209) ifade etmişlerdir.

Pedagojik dokümantasyon, öğretmenler kadar aileler açısından da okul ile aile arasındaki bağın güçlenmesini sağlayan bir süreçtir (Buldu, 2010; Grieshaber ve Hatch, 2003; Picchio, Giandomenico ve Musatti, 2014). Dokümantasyon araçları ile sağlanan “Görünürlük, geçerlik ve paylaşılabirlik” (Rinaldi, 2006, s. 69) öğrenme sürecini ve sınıf içi deneyimleri ebeveynler için görünür hâle getirmektedir. Alan yazın incelendiğinde çok az sayıda çalışmanın (ör. Birbili ve Tzioga, 2014; MacDonald, 2007; McLean, 2019; Reynolds ve Duff, 2016; Rintakorpi vd., 2014) pedagojik dokümantasyonun aile katılımı ve okul aile iş birliği üzerindeki rolünü incelediği görülmektedir. Bu çalışmalarda ailelerin pedagojik dokümantasyon uygulamaları sayesinde çocuklarının değerlendirme süreçlerine katıldığı (Birbili ve Tzioga, 2014) ve ailelerin dokümantasyon araçları sayesinde çocukları ile öğrenme deneyimlerine yönelik daha fazla iletişim kurabildikleri (Reynolds ve Duff, 2016) vurgulanmaktadır. McLean (2019) ailelerin pedagojik dokümantasyon konusunda görüşlerini ele aldığı çalışmasında 45 aileden anket, 7 aileden ise dokümantasyon süreci öncesi ve sonrası olmak üzere görüşme yolu ile veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre ailelerin pedagojik dokümantasyonun çocuklarının nasıl öğrendikleri ve okulda nasıl zaman geçirdikleri konusunda farkındalıklarını artırdığı, dokümantasyon aracılığı ile çocuk, aile ve öğretmen arasındaki bağın kurulması ve çocuk ve ailenin okula geçişini desteklediğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda dokümantasyonun farklı ortam ve kültürler üzerindeki etkisinin belirlenebilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle pedagojik dokümantasyon uygulamalarının yeni olduğu Türkiye’de farklı gruplarla yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu çalışma ile pedagojik

dokümantasyon uygulamaları ile ilk defa karşılaşan ailelerin pedagojik dokümantasyonun okul ve aile arasındaki iş birliğine nasıl katkı sağladığına yönelik algıları ve yaşadıkları deneyimler ortaya çıkarılarak alan yazına katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Bu çalışmada kavramsal çerçeve olarak eklettik bir yaklaşımla Weiss, Caspe ve Lopez'in (2006), Epstein'in (2006) ve Grolnick ve Slowiaczek'in (1994) aile katılım modeli kullanılmıştır. Bu modellerde yer alan ebeveynlik, iletişim, evde öğrenme kavramları pedagojik dokümantasyon ve aile katılımı arasındaki ilişkiyi incelemek için çerçeve olarak kullanılmıştır.

Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, okul aile iş birliğinin bir parçası ve bilgi paylaşım aracı olarak pedagojik dokümantasyonu aile algı ve deneyimleri doğrultusunda incelemektir. Araştırma soruları şu şekildedir:

- Ailelerin pedagojik dokümantasyonun aile katılımı ve okul aile iş birliğinde kullanımına yönelik algıları nelerdir?
- Ailelerin pedagojik dokümantasyon uygulamalarına yönelik deneyimleri nelerdir?

Yöntem

Desen

Bu çalışma, geniş ölçekli bir projenin parçası olarak ve nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Merriam'a (2013) göre fenomenoloji araştırmalarında amaç, "insanların hayatlarını ve deneyimlerini nasıl kavradığını anlamak" tır (s. 23). Diğer taraftan Creswell ve Poth (2018) fenomenoloji çalışmalarını araştırmacının olguyu yaşamış bireylerden veri toplayarak bu deneyimi herkesin anlayabileceği bir şekilde tanımlanması olarak ifade etmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı ailelerin pedagojik dokümantasyona yönelik deneyimlerini incelemek ve pedagojik dokümantasyon aracılığıyla gerçekleşen öğretmen-aile etkileşimi ve iş birliğine yönelik algıları ortaya çıkarmaktır. Pedagojik dokümantasyon projesi Ankara'da bulunan, ikisi özel anaokulu, biri ilkokula bağlı ana sınıfı, üçü kuruma bağlı anaokulu ve diğer üçü de bağımsız anaokulu olan ve 9 farklı okul öncesi eğitim kurumunda gerçekleşmiştir. Projede 24 öğretmen, 231 çocuk ve bu çocukların aileleri yer almıştır. Bu çalışmanın katılımcıları, bu projede yer alan ve araştırmanın amacı açısından zengin bilgi sağlamak için amaçlı örnekleme (Patton, 1990) yolu ile ulaşılan ve 231 ebeveyn arasından gönüllü olan 27 ebeveyninden oluşmaktadır. Katılımcılar maksimum çeşitlilik sağlamak amacıyla 8 farklı okulu temsil edecek şekilde; çocuğu, yukarıda bahsedilen projede pedagojik dokümantasyon uygulamalarının gerçekleştiği okullara devam eden ailelerden oluşmaktadır. Çalışmanın geçtiği zaman diliminde 10 ebeveynin çocuğu özel okul öncesi eğitim kurumuna devam ederken 17 ebeveynin çocuğu devlet okuluna devam etmiştir.

Pedagojik dokümantasyon araçlarıyla doğrudan etkileşim sağlayan ve bu çalışmada gönüllü olan ebeveynlerden 26'sı anne 1 tanesi babadır.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Pedagojik dokümantasyon projesi kapsamında 2014-2015 yılı bahar dönemi boyunca öğretmenler tarafından sınıflarda pedagojik dokümantasyon uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Dokümantasyon panelleri, bültenler ve portfolyolar çocukların öğrenme deneyimlerini görünür ve paylaşılr hâle getiren paylaşım araçları olarak öğretmenler tarafından hazırlanmıştır. Dokümantasyon panelleri, çocuk ürünlerinin ve çizimlerinin yanı sıra çocukların öğrenme deneyimlerini ve etkileşimlerini yansıtan fotoğraflar, çocukların ifadeleri ve öğretmenlerin yorumlarından oluşmuştur. Bültenler, aylık periyotlar hâlinde öğrenme ortamlarında gerçekleşen uygulamalar hakkında bilgilendirici haberlerin yanı sıra bir sonraki ay ile ilgili haberlerin de yer aldığı bir içerik ile hazırlanmıştır. Portfolyolar ise her çocuğa özgü bir şekilde, bir eğitim dönemi boyunca çocuğun bütüncül gelişimini ve öğrenme süreçlerini yansıtacak çoklu ve çeşitli gözlem kayıt araçları kullanılarak hazırlanmıştır. Dokümantasyon panelleri haftalık ya da iki haftalık sürelerle hazırlanmış, bültenler ailelere her ay gönderilmiş ve portfolyolar her bir çocuk için hazırlanarak her dönem sonunda ebeveynler ile paylaşılmıştır. Bu bağlamda ebeveynlerin pedagojik dokümantasyona yönelik algı ve deneyimlerini inceleyen bu çalışmada veriler, bahar dönemi sonunda yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme tekniği, katılımcıların fikirlerini, görüşlerini, algılarını ve bir konu hakkında deneyimlerini sunma yoludur (Saldana, 2011); aynı zamanda araştırmacının bireylerin dünyaları hakkında ayrıntılı tanımlama ve yorumlar elde etmeye çalıştığı bir iletişim biçimi olarak kabul edilmektedir (Fontana ve Frey, 2000). Ebeveynlere görüşmeler kapsamında toplam 11 soru sorulmuştur. Gerçekleştirilen görüşmelerde sorulan sorulardan bazıları; "Çocuğunuzun okuldaki deneyimleri ile ilgili öğretmeni ile yaptığınız paylaşımlarınız hakkında bilgi verebilir misiniz?", "Çocuğunuzun okulunda/sınıfında kullanılan pedagojik dokümantasyon hakkındaki genel düşünceleriniz nelerdir?", "Çocuğunuzun okuldaki deneyimleri ile ilgili olarak onunla yaptığınız paylaşımlar hakkında bilgi verebilir misiniz?" şeklindedir. Araştırmada kullanılan yarı-yapılandırılmış görüşme formları, proje hazırlık aşamasında araştırmacılar tarafından hazırlanmış, uzman görüşlerine sunulmuş ve etik kurul sürecinden geçmiştir. Gönüllü ebeveynlere öğretmenler aracılığı ile ulaşılmıştır. Görüşmeler ebeveynlerin çocuklarının devam ettiği okullarda, görüşmeye uygun kapalı ve sessiz mekânlarda gerçekleştirilmiş, görüşme esnasında ses veya görüntü kaydı alınmıştır. Görüşmeler toplam 271 dakika sürmüştür ve görüşme çözümlemeleri, çift satır aralığında 140 sayfalık bir metin haline getirilmiştir.

Proje sürecinde öğretmenlere, proje ekibi tarafından, pedagojik dokümantasyon süreçleri, araçları ve öğrenme ortamlarına yönelik eğitimler verilmiş; 2014-2015 yılı güz ve bahar dönemi boyunca sınıflarda gözlemlerde bulunulmuş ve öğretmenlere uygulamalarında destek sağlanmıştır. Proje ekibi okullarda periyodik aralıklarla gözlem yapmak, aileleri proje süreci hakkında bilgilendirmek, onlardan gelen soruları

yanıtlamak, portfolyo paylaşım günlerinde ailelerle iletişim sağlamak üzere etkileşimde bulunmuştur. Bu sayede görüşmeyi yapan araştırmacılar, okullarda uzun süre bulunmuş ve okul ortamındaki paydaşlar ile güvenli bir ilişki kurmuşlardır.

Verilerin toplanması, Etik Kurul izni (B.30.2.TED.0.12.00/30) ve MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün uygulama izni (2013/70297673/100/167068) kapsamında ailelerin bilgilendirilmiş onamı alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan ailelerin kimlik bilgileri anonim hâle getirilmiş ve bulguların sunumunda aileler; öğretmen ve ailelere verilen numaralar kullanılarak kodlanmıştır. Örneğin; 18. katılımcı öğretmenin sınıfından gönüllü olan bir numaralı aile, Ö18-A1 şeklinde kodlanmıştır.

Veri Analizi

Ebeveynler ile gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde tümevarımsal yaklaşım kullanılmıştır. Merriam (2013), nitel veri analizlerinin tümevarımsal ve karşılaştırmalı olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda tümevarımsal kategoriler oluşturulurken Saldana (2013) tarafından önerilen tanımlayıcı kodlama (descriptive coding) ve eksenel kodlama (axial coding) süreçleri kullanılmış ve veri analizi iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı kodlama sürecinde, metinde yer alan konu bir veya birden fazla kelime ile ifade edilmiştir. İkinci tur kodlama tekniği olan eksenel kodlamada ise kategoriler ile alt kategoriler ilişkilendirilmiş ve her bir kategorinin çerçevesi çizilmiştir. Kodlama sürecine başlanmadan önce ailelerin pedagojik dokümantasyon ile ilgili deneyimlerini ve algılarını paylaştığı görüşmelerden elde edilen kayıtlar kelimesi kelimesine deşifre edilmiş ve bir analiz metni oluşturulmuştur. Veri kodlama sürecinin ilk aşamasında bu metin, araştırmacılar tarafından ayrı ayrı okunmuş ve tanılayıcı kodların oluşturulma süreci ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Daha sonra ikinci aşamada kodlayıcılar, panel sistemi ile bir araya gelmiş, kodları birlikte gözden geçirmiş, ortak olmayan kodlamalar üzerinde görüş birliği sağlayıp tekrar düzenlemeler yapmıştır.

Çalışmanın Niteliği

Nitel araştırmalarda verilerin geçerliği ve güvenilirliği için alanyazında çeşitli yöntemler kullanılmaktadır (Creswell, 2009; Lincoln ve Guba, 1985; Whittemore, Chase ve Mandle, 2001). Bu çalışmanın niteliğini ortaya koymak için kullanılan veri, yorum ve yöntemlere ilişkin olarak Lincoln ve Guba'nın (1985) önerdiği inandırıcılık, tutarlılık, teyit edilebilirlik ve aktarılabilirlik basamakları takip edilmiştir. İnandırıcılık sonuçların doğru ve inandırıcı olduğuna dair güven oluşturmaktır. Bu bağlamda, ilk adımda veri toplama sürecinde araştırmacılar okullarda uzun süren gözlemler, görüşmeler aracılığıyla iletişim ve etkileşimlerde bulunmuşlardır. Ayrıca, araştırmacılar sıklıkla araştırma sürecine yönelik toplantı ve buluşmalar gerçekleştirerek süreçle ilgili birbirleriyle görüş alışverişi yapmışlardır. İnandırıcılık için gerekli diğer bir adım da veri toplama aracının geçerliği ve güvenilirliği olup görüşmelerde kullanılan görüşme formu iki okul öncesi eğitimi uzmanı tarafından değerlendirilmiş ve geri bildirimler

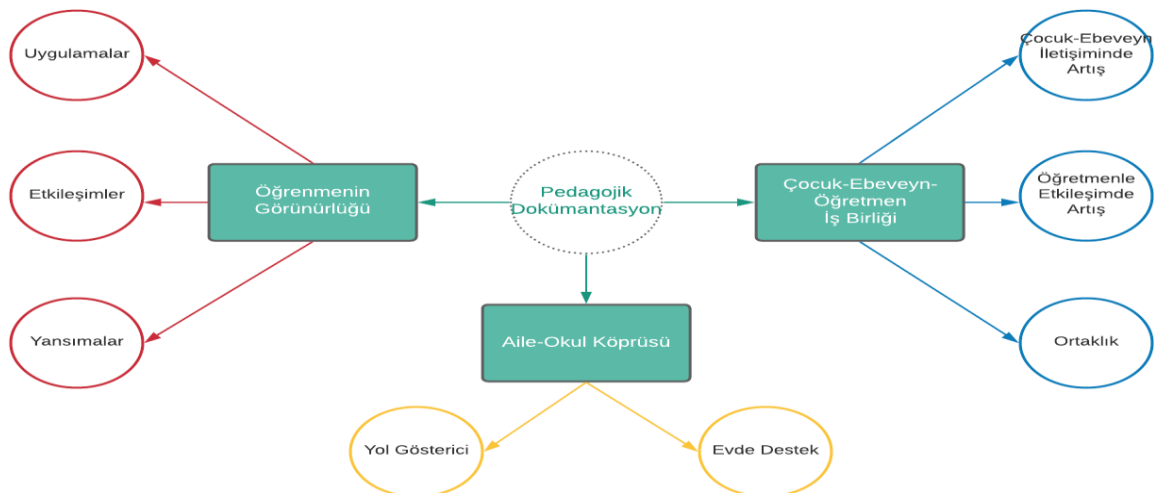
doğrultusunda görüşme formuna son hâli verilmiştir. Tutarlılık, nitel çalışmanın bulgularının aynı bağlamda tekrar edilebilirliği amacıyla izlenen adımları kapsamaktadır. Çalışmada, bunun sağlanması için görüşmelerde kullanılmak üzere protokoller oluşturulmuş ve çalışmanın tüm aşamaları için bilgilendirici dokümanlar hazırlanmıştır. Çalışmanın teyit edilebilirliği, sonuçların diğer araştırmalar tarafından da destekleneceğine dair güveni artırmaya yöneliktir. Bu noktada, çeşitleme (triangulation) yöntemi hem veri toplama hem de veri analizi sürecinde kullanılmıştır. Araştırmanın veri analizi sürecinde birden fazla araştırmacı yer almış ve ortak kodlar oluşturulmuştur. Diğer yandan araştırmanın veri toplama aşamasında aynı şekilde birden fazla araştırmacının yer alması araştırmacı çeşitlenmesinin bir diğer boyutunu oluşturmaktadır. Çalışmanın aktarılabilirliği, daha geniş anlamıyla sonuçların diğer bağlamlara veya ortamlara aktarılma derecesi için ise ailelerden elde edilen verilerin sunumunda zengin betimlemeler kullanılarak okuyucuya detaylı bilgiler sunulmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Bu çalışma ile pedagojik dokümantasyon uygulamaları ile ilk defa karşılaşan ebeveynlerin pedagojik dokümantasyonun okul ve aile arasındaki iş birliğine nasıl katkı sağladığına yönelik algıları ve yaşadıkları deneyimlerin neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bulguları pedagojik dokümantasyonun ebeveynlerin öğrenme ve öğretim süreçlerine katılımına olumlu yönde katkılar sağladığını ve ebeveynlerin olumlu deneyimler yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular üç ana tema altında toplanmıştır. Bunlar; öğrenmenin görünürlüğü, aile-okul köprüsü ve çocuk-ebeveyn-öğretmen iş birliği şeklindedir. Tema ve her bir temanın ilişkili olduğu kategoriler Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1.

Temalar ve İlişkili Kategoriler

Öğrenmenin Görünürlüğü

Pedagojik dokümantasyon süreçlerinin çalışmaya katılan ebeveynlere katkıları açısından göze çarpan ilk bulgu; eğitim faaliyetlerinin pedagojik dokümantasyon sürecinde görünürlüğü, ebeveynlerin okuldaki faaliyetler konusundaki farkındalığını artırmasıdır. Öğrenmenin görünürlüğü teması ile ilişkili algı ve deneyimlerden örnek ifadeler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.

Öğrenmenin Görünürlüğü Teması ile İlişkili Kategoriler ve Ebeveyn İfadeleri

Tema	Kategori	Ebeveyn İfadeleri
Öğrenmenin Görünürlüğü	Uygulamalar	“Sınıf içinde çocuklar ne resimler yapıyor ve projede neler var bunları tek tek resimlemişler ve kamerayla çekmişler. Onlara baktık, mesela ilk başta çok basit şeylerden başlayıp çocuklardan bilgi alıyorlar. İşte bu nedir, sence ne olabilir, ya da buradan nereye gidiliyor diye bunların devamını getirmişler... Çocukların neler yaptıklarını görüyoruz ve ne kadar ilerlediklerini gördük bu projeye.” (Ö18-A2)
	Etkileşimler	“Yapılan çalışmalardan özellikle bülteni çok beğendim ben. Çünkü her ne kadar öğretmeniyle okulla iletişim içinde olsak da çocukların bire bir yaptıklarını yazılı halde görmek çok güzel bir fikirdi bence. Orda arkadaşlarıyla ilişkilerini, yaptıklarını, yaptıklarının geri dönüşlerini görmek çok hoşuma gitti.” (Ö3-A1)
	Yansımalar	“O dönütlerden sonra onları okuyup eşimle çocuğumuza sorduk ‘Bu ne demek? Bak bunu yapmışsın bize hiç anlatmamıştın.’ O da o zaman anlattı, heyecanlandı, hopladı zıpladı, gösterdi falan. Çok iyiydi yani. Yoksa daha haberimiz olmuyor iki hafta önce bir şey öğrenmiş orada görüyoruz.” (Ö21-A1)

Sınıflarda uygulanan pedagojik dokümantasyonun tüm paydaşlar için görünürlüğünü sağlayan en önemli çıktı dokümantasyon araçlarıdır. Pedagojik dokümantasyon uygulamalarında yer alan paneller, portfolyolar ve bültenler aracılığıyla çocukların öğrenmelerinin görünür kılındığını bildiren ebeveynlerin birisi bu durumu “Ama dediğim gibi panolarımız sayesinde onları almaya geldiğimizde bugün ne resmi yaptıklarının nasıl bir materyalle çalıştıklarının her zaman farkındaydık” (Ö12-A1) şeklinde ifade etmiştir. Pedagojik dokümantasyon araçlarının bir diğeri olan bültenler

konusunda ise bir ebeveyn “En azından haftalık bültenler oluyor. O hafta gün gün öğretmenimiz neler yaptığını yazıyor çocuğumuzun. Takip etme şansı buluyoruz daha iyi oluyor.” (Ö13-A1) şeklindeki deneyimini belirtmiştir. Pedagojik dokümantasyon araçlarından biri olan portfolyolar gelişim ve öğrenmenin görünürlüğü açısından önem teşkil etmekte ve ailelere çocukları hakkında bilgi sağlamaktadır. Panel ve bültenler sürekli ve düzenli aralıklarla aileler ile paylaşılan bir dokümantasyon aracı iken portfolyolar her bir eğitim dönemi sonunda aileler ile paylaşım günleri organize edilerek paylaşılmıştır. Ebeveynler, portfolyo uygulamalarının çocukların belli bir süre içerisinde ne kadar gelişim gösterdiklerini görme fırsatı sağladığını vurgulamışlardır. Portfolyolar ile ilgili olarak bir ebeveyn; “Geçen sene böyle bir dosyamız yoktu. Bu dosyada ben her şeyiyle oğlumu görebiliyorum”. (Ö20-A1) şeklinde deneyimini dile getirmiştir.

Ebeveynler, süreç içerisinde dokümantasyon araçları aracılığıyla öğrenme ortamlarında gerçekleşen etkileşimleri ve çocuklarının diğer paydaşlarla olan iletişimleriyle ilgili fotoğraflar ve diyaloglardan haberdar olduklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynler ayrıca farklı dokümantasyon araçları ile ilgili deneyimlerinin yanı sıra çocuklarının fotoğraflarına, ifadelerine ve yorumlarına bu araçlarda yer verilmesi konusundaki algı ve deneyimlerini dile getirmişlerdir. Dokümantasyon uygulamaları ve araçları çocukların okul ortamındaki deneyimlerini eve yansıtmasını sağlamıştır. Katılımcılar, çocuklarının okul ortamında yaptıklarına hangi anlamları yüklediklerini görmeleri açısından bu ifadelerin önemine dikkat çekmiştir.

Görüşmelerden elde edilen bulgular, pedagojik dokümantasyon sürecinin önemli birer parçası olan dokümantasyon araçlarının ebeveynlere çocuklarının sınıf yaşantılarını izleme ve takip etme fırsatı sunduğunu göstermektedir. Ebeveynler dokümantasyon panelleri, bültenler ve çocuk portfolyolarının bu süreçteki önemini vurgulamış ve bu araçlar ile süreci yansıtan zengin içeriği faydalı bulduklarını belirtmişlerdir.

Aile-Okul Köprüsü

Elde edilen bulgulara göre pedagojik dokümantasyon, ebeveynlere çocukların okulda neler yaptıkları hakkında bilgi sağlamış, çocukların hangi tür etkinliklere ne şekilde katıldıkları konusunda fikir sahibi olma imkânı tanımış ve ebeveynlerin evde çocuklarını destekleme konusunda yapabileceklerine dair yol gösterici olmuştur. Bu tema ile ilişkili algı ve deneyimlerden örnek ifadeler Tablo 2’de yer almaktadır.

Katılımcıların ifadelerine göre; dokümantasyon süreci; paneller, ebeveynlere gönderilen aylık bültenler, dönem sonunda çocukların gelişimini ve öğrenme sürecini yansıtan portfolyolar aracılığı ile okul ve aile köprüsünün oluşturulması; çocukları anlama ve destekleme noktasında ebeveynlere yol gösterme ve okulda öğrenilenleri evde de destekleme konusunda bir zemin oluşturduğunu göstermektedir. Dokümantasyon sürecinin ailelerin çocuğun gelişim ve öğrenme faaliyetlerine katılımı konusunda sunduğu bu katkıyı bir ebeveyn açıklarken “Bize de şöyle hangi konularla ilgili neler yaptıklarını bildiğimiz için biz de o yönde onlara destek olabildik bu sayede.

Çünkü hani bununla birlikte çocukla paralel bir şey yapmanız gerekiyor bazen." (Ö4-A2) ifadesini kullanmıştır.

Tablo 2.

Aile-Okul Köprüsü Teması ile İlişkili Kategoriler ve Ebeveyn İfadeleri

Tema	Kategori	Ebeveyn İfadeleri
Aile-Okul Köprüsü	Yol Gösterici	Buraya gelip yaptığım aile katılımları, öğretmenin gönderdiği şeyler tabi ki bize de daha iyi bir ebeveyn olmak için yol göstermiştir." (Ö21-A1) "Aldığımız o eğitimler veya o dokümantasyonlar size yol gösterici olabiliyor." (Ö18-A1)
	Evde Destek	"Çok yüksek derecede katkı sağladı. Benim de bazı şeylerin farkına varmamı sağladı. Çünkü okulda birebir ne yaptıklarını görebiliyorum. Çünkü çocuğum anlatmaz. Bugün ne yaptınız derim, yaptık işte bir şeyler der. Fakat öğretmenimizin paylaşımlarıyla, bize verdiği haftalık bültenlerle, günlük ders programlarıyla ne yaptığını görerek ben ona şu konuda daha katkı sağlayabilirim diye düşünüyorum." (Ö15-A2)

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ifadeleri, pedagojik dokümantasyon süreci ve araçları sayesinde artan görünürlüğün ebeveynlerin çocuklarına dair daha fazla bilgi sahibi olmasına da katkı sağladığını göstermektedir. Bu durumu bir ebeveyn "Benim sanırım çocuğumu daha iyi anlamama yardımcı oldu" (Ö8-A1) şeklinde ifade etmektedir. Pedagojik dokümantasyon bir köprü işlevi görerek okulda öğrenilenler hakkında bilgi alışverişi yapılmasını sağlamış ve bu durumun ebeveynlerin çocuklarla geçirdiği zaman üzerinde olumlu katkısı ile sonuçlanmıştır. Ev ile okul arasındaki bağlantıyı kurmaya yardımcı olmak için dokümantasyon araçları tüm sınıflarda kullanılmıştır. Bu araçlar, öğretmenin çocuklardan beklentileri ve çocuklarla ilgili çabaları hakkında ebeveynlerin bir fikir sahibi olmasını sağlamıştır.

Dokümantasyon süreci çocuğun öğrenme kazanımları ve gelişim süreçleri hakkında öğretmenden ebeveynlere bilgi akışı oluşmasına destek olmuştur. Öğretmenin, ebeveynleri, ev ortamında çocukları desteklemeleri konusunda teşvik etmesi için bir araç niteliği taşımıştır. Bu sayede sınıf içi öğrenme etkinlikleri ile evde yapılan öğrenme etkinlikleri arasındaki bağlantının etkili bir şekilde sağlandığı görülmektedir.

Çocuk-Ebeveyn-Öğretmen İş Birliği

Pedagojik dokümantasyon süreciyle birlikte ebeveynler çocuklarıyla olan paylaşım ve iletişimlerinin daha sağlıklı, yakın ve etkin şekilde gerçekleştiğini, öğretmenlerle olan etkileşimlerinin arttığını ve okul ile aile arasında bir ortaklığın geliştiğini ifade etmişlerdir. Bu tema ile ilişkili ebeveyn ifadelerinden örnekler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Çocuk-Ebeveyn-Öğretmen İş Birliği Teması ile İlişkili Kategoriler ve Ebeveyn İfadeleri

Tema	Kategori	Ebeveyn İfadeleri
Çocuk-Ebeveyn-Öğretmen İş Birliği	Çocuk-Ebeveyn İletişiminde Artış	"Daha çok konuşmaya başladılar, daha çok anlatıp paylaşmaya..." (Ö22-A2) Biraz daha birbirimizle okulda şunu yaptık ben onunla (çocuğumla) paylaşıyor işte yapamadığı şeyleri evde yapmak istiyor, o şekilde biraz daha yakın temas diyebilirim (...) bunu yapalım arkadaşlarım şu faaliyeti yapmışlar ben yoktum şeklinde biraz daha iç içeyiz diyebilirim." (Ö2-A1)
	Öğretmenle Etkileşimde Artış	"Çocuğumuzun öğretmeniyle olan ilişkimizi olumlu etkiledi. [Çocuğum] ile ilgili çok şey paylaşıyoruz. Sürekli görüşüyoruz. Onun gelişimi için sürekli birbirimizle konuşuyoruz." (Ö16-A1) "Öğretmenle tabi daha çok diyalog içine girdik" (Ö7-A1)
	Ortaklık	"Mutlaka, öğretmeniyle birlikte çözümler bulduk." (Ö18-A1) "Evet, çünkü okul oğlum ve ben arasındaki üçümüz arasındaki ilişkiyi güçlendirdiğini düşünüyorum" (Ö3-A1)

Ebeveynlerden elde edilen bulgular, ebeveynlerin çocuklarıyla olan etkileşim, paylaşım ve iletişimlerinin arttığını göstermektedir. Bu doğrultuda, ebeveynler çocukların evde, okulda neler yaptıklarına dair daha çok paylaşımda bulunduklarını ifade etmişlerdir. Bir ebeveyn bu durumu, "Bülten üzerinden açıklayabilirim, o çok mutlu oldu bana yaptıklarını göstermekten. Sayfa sayfa uzun uzun anlatmaktan çok mutlu oldu... Ve çok eğlenerek anlattı benim de çok hoşuma gitti." (Ö3-A1) sözleriyle açıklamıştır.

Görüşmelerden elde edilen bulgular; pedagojik dokümantasyonun okul öncesi dönemde kritik bir öneme sahip olan ebeveyn-öğretmen etkileşimlerini arttırdığını ve bu etkileşimlerin içerik açısından da daha etkili olmasını sağladığı yönündedir. Okulda yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri ve çocuklarının öğrenme ve gelişimleri ile ilgili olarak ebeveynler, öğretmenlerle daha çok etkileşim içinde bulunduklarını "(...)"

çocukların o hafta nelerle ilgilendiğini neler yaptıklarını görmek güzel. O yüzden bence öğretmen veli ilişkisi açısından başarılı (...)" (Ö4-A1) şeklinde ifade etmiştir.

Çalışmanın bulguları, pedagojik dokümantasyon süreci ile birlikte okul ve ev/aile arasında bir ortaklık geliştiğine dikkat çekmektedir. Ebeveynler, öğretmen- ebeveyn etkileşiminin yanı sıra çocukların desteklenmesi, problem çözümü gibi konularda okul ile geliştirdikleri ortaklığa dikkat çekmektedirler. Bu durum bir ebeveynin sözlerinde "Çocuğumuzun hem sınıfta hem de özel hayatındaki sorunlarını öğretmenimizle birebir halledebiliyoruz" (Ö15-A2) şeklinde yer almıştır. Pedagojik dokümantasyonun okul ile aile arasındaki ortaklığa sağladığı katkıyı bir ebeveyn, "Veli, öğrenci [çocuk] ve okul arasında ortak bir dil oluştu." (Ö20-A1) şeklinde ifade etmiştir.

Ebeveyn ifadeleri incelendiğinde çocuklarıyla; neler öğrendikleri, nasıl gelişim gösterdikleri, ilgileri, becerileri ve ihtiyaçları üzerine paylaşımlarının arttığı bulgusu elde edilmiştir. Ayrıca ebeveynler, öğretmenler ile aralarında geçen diyaloglardaki değişimlere vurgu yaparak çocukların öğrenme ve gelişim süreçlerine yönelik paylaşımların arttığını ifade etmişlerdir. Ebeveyn ifadeleri, dokümantasyon araçlarının ebeveynler ile öğretmenler arasında gelişen ortaklığı desteklemektedir. Bulgular, pedagojik dokümantasyonun çocuk-ebeveyn-öğretmen arasındaki iş birliğinin gelişimine katkı sağladığını göstermektedir.

Tartışma

Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının gerçekleştiği okullardaki ailelerin deneyimleri ve algılarına odaklanan bu çalışma, ailelerin pedagojik dokümantasyonu öğrenmeyi görünür kılan, aile ve okul arasındaki köprüyü besleyen ve çocuk-öğretmen-aile arasındaki etkileşimi destekleyen bir araç olarak gördüklerini ortaya koymuştur. Bu bağlamda ailelerin deneyimleri ve algıları pedagojik dokümantasyon ile ilgili alan yazında daha önce yapılan çalışmalarla (Buldu 2010; Reynolds ve Duff, 2016; Mclean, 2019) örtüşmektedir. Çalışmanın bulguları pedagojik dokümantasyon uygulamaları ile ilk kez karşılaşan ebeveynlerin ifadeleri açısından incelendiğinde; dokümantasyonun sunduğu görünürlüğün, aile boyutunda önemli ve araştırılması gereken bir konu olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Epstein (1995), Grolnick ve Slowiaczek (1994), Weiss, Caspe ve Lopez (2006) gibi araştırmacıların aile katılım modelleri açısından değerlendirildiğinde; bu çalışmanın bulguları, pedagojik dokümantasyon süreci ile özellikle ebeveynlik, çocuk-aile iletişimi, gelişim ve öğrenmenin evde desteklenmesi ve okul aile ortaklığı boyutlarında aile katılımının gerçekleştiğini destekler niteliktedir.

Alanyazında dokümantasyon araçları yardımıyla aile ve çocuk arasında paylaşımın ve iletişimin arttığı belirtilmiştir (Buldu, 2010; Güneş, 2018; Kline, 2008). Dokümantasyon uygulamaları ailelerin çocuklarıyla birlikte daha çok sohbet etmelerini sağlamaktadır. Aileler, pedagojik dokümantasyon uygulamaları ve araçları ile çocukların bakış açılarının, düşüncelerinin, var olan potansiyellerinin daha çok farkına varmakta; çocuklarıyla ilgili daha derin bir anlayış edinmekte ve çocuklarının ilgilerine

daha çok cevap vermektedir. Katz ve Chard (1996)'a göre aile ve çocuk arasında geçen konuşmalar çocukların öğrenmelerini desteklemektedir. Bu çalışmada da pedagojik dokümantasyonun, ebeveynlere çocuklarının öğrenme faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olabilmeleri için imkân sunduğu ve bu sayede çocuklarının okuldaki deneyimleri üzerine onlarla konuşma ve paylaşım fırsatı buldukları ortaya konmuştur. Fleck, Richmond, Sanderson ve Yacovetta (2015), anne ve çocuklar arasında geçen öğrenme deneyimlerine ilişkin konuşmaların ortamda bir dokümantasyon aracı olduğunda ve olmadığında farklılaştığı; dokümantasyon araçlarının varlığında diyalogların daha fazla ayrıntı içerdiği, annelerin daha açık uçlu sorular sordukça çocukların da diyaloga katılımının arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Reynolds ve Duff (2016), pedagojik dokümantasyon araçlarının, aileleri, çocuklarının sınıfta neler yaptığı hakkında daha derinlemesine bilgi sahibi olmalarını sağlayan sohbetler başlatmaya teşvik ettiğini vurgulamıştır. Kline (2008) ise, pedagojik dokümantasyonun aileler için çocukların okuldaki deneyimleri konusunda bilgi sahibi olmalarını destekleyen bir yöntem olduğunu belirtmiştir. Çalışma bulguları da uluslararası alan yazında gerçekleştirilen araştırma bulguları ile paralellik göstermiş ve görünür hale gelen sınıf içi süreçlerin ebeveynlerin çocuklarının öğrenme ve gelişimleri hakkında farkındalıklarına katkı sağladığını ortaya çıkarmıştır.

Araştırmalar hem ebeveynlerin hem de öğretmenlerin çocuklara kısa ve uzun dönemde katkı sağlamak için birlikte çalışmaya ve iş birliği yapmaya teşvik edilmeleri gerektiğini vurgulamaktadır (Li vd., 2019; Knopf ve Swick, 2008). Ebeveyn-öğretmen etkileşiminin yaygınlığı ve etkililiği iki paydaşın birbirine duyduğu ihtiyaç ve gerekliliğe olan inancı ile yakından ilgilidir. Pedagojik dokümantasyon uygulayıcısı öğretmenler ve okullar bu iş birliğini destekleyici bir paylaşım sürecini benimsemektedir. Çalışma bulguları da dokümantasyon araçlarının ebeveyn öğretmen iş birliğini teşvik edici bir zemin oluşturduğunu destekler niteliktedir. Kocher (2008) pedagojik dokümantasyonun öğretmenlerin çocuklar hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalarını sağlarken, kendilerini ebeveynlerle daha yakın çalışırken bulduklarını ifade etmiştir. Dokümantasyon araçları ile sağlanan şeffaflık, ebeveynlerin çocuklarının okuldaki deneyimlerine ortak olmalarına olanak tanımaktadır. Bununla birlikte, çocuklarının eğitimine katkılarının ne kadar değerli olduğunu anlamakta ve çocuklarını destekleyebilecekleri çeşitli yollardan daha fazla haberdar olma fırsatı yakalamaktadırlar. Pedagojik dokümantasyon sürecinde aileler, çocukların öğrenme süreçlerinin önemini daha iyi şekilde kavramakta ve bu konuda daha çok sorumluluk almaktadırlar (Kinney ve Wharton, 2007). Bu durum pedagojik dokümantasyonun ailelerin çocuklarının öğrenmenleriyle daha yakından ilgilenmelerine ve okuldaki öğrenme sürecine daha çok katılmalarına olanak sağlamaktadır (Birbili ve Tzioga, 2014).

Çalışmanın dikkat çekici bulgularından bir diğeri, pedagojik dokümantasyon süreci ile birlikte çocuk-aile-öğretmen arasındaki etkileşim ve paylaşımın artmasıdır. Benzer şekilde Buldu (2010), pedagojik dokümantasyon sürecinin ailelerin çocuğun okuldaki öğrenme deneyimlerine ilişkin farkındalığı artırarak, aile-çocuk ve okul arasındaki diyalogu da geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Ünüvar (2010), aile ve öğretmenlerin aile

katılımı konusundaki görüşlerini karşılaştırmalı olarak incelediği çalışmasında; öğretmenlerin uygulamaları ile ailelerin beklentilerinin örtüşmediği, öğretmenlerin aileleri çocuğun öğrenme sürecine dâhil etme çabalarının kâğıt üzerinde kaldığı ve aileler tarafından fark edilmediği sonucuna ulaşmakta; aile katılımı çalışmalarının görünürlüğünün sağlanması yönünde öğretmenlerin bilgilendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çalışmanın bulguları ise Reynolds ve Duff'ın (2016) çalışmasındaki bulgulara paralel şekilde pedagojik dokümantasyon süreci ile birlikte ailelerin sürece daha çok katıldıkları yönündedir. Pedagojik dokümantasyon aile katılımına farklı bir bakış açısı getirmiş; ailenin, çocuğun gelişim ve öğrenmesindeki rolüne farklı bir pencereden bakmasını sağlamıştır. Türkiye'de, pedagojik dokümantasyonun erken çocukluk eğitiminde aile katılımına katkısını inceleyen bir araştırmada ise Güneş (2018), pedagojik dokümantasyon süreci öncesi aile katılımını okula gelip etkinlik yapmak olarak tanımlayan ailelerin aile katılımı tanımlarının çeşitlendiğini ifade etmektedir. Dokümantasyon süreci ile birlikte gelen görünürlük, paylaşımın açıklık ve şeffaflık; paydaşlar arasında daha verimli ve çocuğun gelişimini destekleyecek paylaşımların yapılması edinilen bulgular arasındadır.

Ülkemizde aile iletişiminin aile eğitim/konferansları, ailelerin sınıfa gelip etkinlik yapmaları, ailelerin alan gezilerine davet edilmeleri ile sınırlandığı görülmektedir (Atakan, 2010; Abbak 2008; Çaltık, 2004). Erken çocukluk döneminde çocuk-aile-öğretmen etkileşiminin çocukların öğrenme ve gelişimlerine olan etkisini araştıran çalışmalara bakıldığında bu etkileşimin niteliği önem arz etmektedir (Arnold vd., 2008). Bu nedenle ailelerle özellikle çocukların gelişim ve öğrenmelerine dayalı diyaloglarda bulunmak; ailelere çocuklarını evde nasıl destekleyeceklerine yönelik fikirler sunmak ve ailelerin çocuklarının düşünceleri, hipotezleri hakkında bilgi sahibi olmalarını desteklemek gerekmektedir. Bu çalışmanın bulgularına paralel şekilde Güneş (2018) de pedagojik dokümantasyon araçları sayesinde ailelerin, çocukların öğrenme sürecinde nelerle karşılaştıkları konusunda ayrıntılı bilgi sahibi olabildiklerini ve evde çocukları ile nasıl ilgilenebileceklerine dair fikir edindiklerini belirtmiştir.

Epstein'e (1995) göre, aile ve okul arasında kurulan iletişim ve iş birliğinin sürekli, karşılıklı ve sorumlulukların paylaşımına dayalı bir ortaklık biçiminde sürdürülmesi; aile katılım alanını sadece okul ile değil, çocuğun içinde bulunduğu, gelişim ve öğrenmesini destekleyen tüm çevreleri kapsayacak biçimde genişletmektedir. Araştırmalar ebeveynlerin, iş birliğine dayalı ve iletişimsel bir ilişkinin parçası olmak, öğretmenlerle daha yakın ve etkili ilişkiler kurmak, çocuklarının okuldaki gelişim ve öğrenme süreçlerinde rol almak istediklerini ortaya koymuştur (Swick, 2004; Ward, 2009). Nitekim aile katılımının ve okul aile arasındaki iş birliğinin dokümantasyon gibi uzun erimli ve sürece yayılmış uygulamalar ile desteklenmesi, ailelerin eğitime katılımına yönelik beklentilerinin de karşılandığını göstermektedir. Benzer şekilde alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında ailelerin yoğun çalışma saatleri ve zaman yetersizliği nedeniyle aile katılımında yer almadıklarının belirtildiği görülmektedir (Carlisle, Stanley ve Kemple, 2005; Günay Bilaloğlu ve Aktaş Arnas, 2019; Hornby ve Blackwell, 2018; Koçyiğit, 2015; Orçan Kaçan, Kimzan, Güler Yıldız ve Çağdaş, 2019). Bunların yanında öğretmenler de zaman sıkıntısından dolayı

ailelerle bireysel olarak ilgilenmekte problem yaşayabilmektedir (Özkan Yıldız ve Yılmaz, 2020). Belirli aralıklarla okul ve sınıf panolarında sergilenen dokümantasyon paneli ve aylık süreçler hâlinde evlere gönderilen sınıf bülteni bu problemler için etkili çözüm yollarından biri olabilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Türkiye’de yeni bir uygulama olan pedagojik dokümantasyonun aile katılımı açısından sunduğu yarar ele alınmış olup pedagojik dokümantasyonun okul aile arasındaki iş birliğinin artırılmasındaki rolü bakımından alanyazındaki uygulamalara katkı sağlanması beklenmektedir. Rinaldi (1998) katılımın aile, çocuk ve okul boyutundaki katkısını şu şekilde ifade etmiştir:

“Bizim için eğitim, daha geniş sosyal sistemin içine yerleştirilmiş bir ilişki ve iletişim sistemidir. Kesinlikle temel ilkelerimizden biri, kelimenin daha geniş anlamıyla katılımı içerir. Aidiyet duygusu hissetmek, daha büyük bir çabanın parçası olmak, anlamları paylaşmak... Bunlar, öğretmenler, çocuklar veya ebeveynler olsun, eğitim sürecine dâhil olan herkesin haklarıdır” (s. 114).

Bu bağlamda bu çalışma sonucunda, ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımı ve öğretmenlerin ailelerle iletişim kurması boyutunda yeni düşünme ve uygulama biçimleri ortaya konulabilir. Kanıta dayalı ve görsel dokümantasyon araçları ile paylaşılan deneyimler okul ile aileler arasındaki karşılıklı ilişkileri desteklemektedir. Uygulama esnasında ailelerin okuldaki etkinliklere katılımını merkeze alan aile katılımı etkinlikleri ailelerin zaman ayıramaması, okul ve ailenin beklentilerinin farklı olması gibi nedenlerle aksayabilmektedir. Ailenin okuldaki etkinliklere katılımının yanı sıra sınıf içi süreçlerin görünür hâle getirildiği ve bu yolla ailenin çocuğun okuldaki öğrenmelerine katıldığı çocuk, aile ve öğretmen arasındaki etkileşimi artıran ve iş birliği için davet sunan dokümantasyon araçlarının kullanımı da yaygınlaştırılmalıdır. Dokümantasyonun paydaşlara getirdiği katkılar göz önüne alındığında öğretmen yetiştirme programlarında aile katılımı çalışmalarını destekleyici bir yol olarak pedagojik dokümantasyon uygulamalarına yer verilmesi ve bu konudaki ders çeşitliliğinin artırılması, öğretmenlerin bu konuda daha donanımlı olarak alana çıkmalarını sağlamak bakımından önemli bir fırsat olabilir. Son olarak alanyazında yer alan çalışmalarda (Epstein, 1995; Sheldon, 2003) ailenin eğitim sürecine katılmasının çocuklar ve öğrenme süreci açısından katkıları ele alındığında; çalışma bulgularının eğitim politikacıları ve program geliştiriciler tarafından değerlendirilmesinde fayda görülmektedir.

Kaynaklar

- Abbak, B. S. (2008). *Okul öncesi eğitim programlarındaki aile katılımı etkinliklerinin anasınıfı öğretmenleri ve ebeveyn görüşleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AÇEV (2017). *Türkiye’de erken çocukluk bakımı ve okul öncesi eğitime katılım*. İstanbul.
- Alasuutari, M., Markström, A. M., & Vallberg-Roth, A. C. (2014). *Assessment and documentation in early childhood education*. New York, NY: Routledge.
- Arnold, D. H., Zeljo, A., Doctoroff, G. L., & Ortiz, C. (2008). Parent involvement in preschool: Predictors and the relation of involvement to pre-literacy development. *The School Psychology Review*, 37(1), 74-90.
- Atakan, H. (2010). *Okul öncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Master Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barnes, J. K., Guin, A. Allen, K., & Jolly, C. (2016). Engaging parents in early childhood education: Perspectives of childcare providers. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 44(4), 360-374.
- Bayraktar, V., Güven, G., & Temel, Z. F. (2016). Okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 755-770.
- Birbili, M., & Tzioga, K. (2014). Involving parents in children’s assessment: Lessons from the Greek context. *Early Years*, 34(2), 161-174.
- Brown-DuPaul, J., Keyes, T., & Segatti, L. (2001). Using documentation panels to communicate with families. *Childhood Education*, 77(4), 209-213.
- Buldu, M. (2010). Making learning visible in kindergarten classrooms: Pedagogical documentation as a formative assessment technique. *Teaching and Teacher Education*, 26(7), 1439-1449.
- Carlisle, E., Stanley, L., & Kemple, K. M. (2005). Opening doors: Understanding school and family influences on family involvement. *Early Childhood Education Journal*, 33(3), 155-162.
- Carr, M. (2001). *Assessment in early childhood settings: Learning stories*. Paul Chapman.
- Clifford, A.P., & Göncü, A. (2019). Portrayals of parental involvement: descriptions of family and school relationships in a low-income African American community. *Mind, Culture, and Activity*, 26 (1), 75-92.
- Comer, J. P., & Haynes, N. M. (1991). Parent involvement in the schools: An ecological approach. *The Elementary School Journal*, 91(3), 271–278.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Los Angeles, CA: SAGE.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Çaltık, İ. (2004). *Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı anaokul ve anasınıflarında görev yapan öğretmenlerin uygulanan okul öncesi eğitim programına ve programın kullanımına ilişkin görüşlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dahlberg, G., Moss, P., & Pence, A. (2007). *Beyond quality in early childhood education and care: Postmodern perspectives* (2nd ed.) New York, NY: Routledge.
- Demircan, H. Ö. (2018). Okul öncesi eğitimde aile katılımı sistemini genişletmek: “Aile bağlılığı, ortaklığı, katılımı ve eğitimi”. *İlköğretim Online*, 17(4), 1-19.
- Desforges, C., & Abouchar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: A literature review* 433. London: DfES.

- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (1998). Introduction. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), *The hundred languages of children: the Reggio Emilia approach-advanced reflections* (pp. 5-25). Westport, CT: Ablex.
- Einarsdottir, J. & Gardarsdottir, B. (2009). Parental participation – Icelandic playschool teachers' views. In T. Papatheodorou, & J. Moyles, (Eds), *Learning together in the early years – exploring relational pedagogy* (pp. 196-216). New York, NY: Routledge.
- Epstein, J. (1995). School/family/community partnerships. *Phi Delta Kappan*, 76 (9), 701-12.
- Epstein, J. L. (2001). Building bridges of home, school, and community: The importance of design. *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)*, 6 (1-2), 161-168.
- Epstein, J. L. (2010). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 92(3), 81-96.
- ERG (2016). *Eğitim izleme raporu 2015-16*. İstanbul: ERG
- Fleck, B., Richmond, A. S., Sanderson, J., & Yacovetta, S. (2015). Does pedagogical documentation support maternal reminiscing conversations? *Cogent Education*, 2(1), 1-18.
- Fontana, A., & Frey, J. H. (2000). The interview: From structured questions to negotiated text. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, CA: SAGE
- Gandini, L. (1993). Fundamentals of the Reggio Emilia approach to early childhood education. *Young Children*, 49(1), 4-8.
- Grant, K. B., & Ray, J. A. (2010). *Home, school, and community collaboration: Culturally responsive family involvement*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Grieshaber, S. J., & Hatch, J. A. (2003). Child observation and pedagogical documentation as effects of globalisation. *Journal of Curriculum Theorizing*, 19(1), 89-102.
- Grolnick, W. S., & Slowiaczek, M. L. (1994). Parents' involvement in children's schooling: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child Development*, 65(1), 237-252.
- Günay Bilaloğlu, R., & Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823.
- Güneş, G. (2018). *Erken çocukluk eğitiminde pedagojik dokümantasyonun aile katılımına katkısının incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürşimşek, I. (2010). Okul öncesi eğitime aile katılımını etkileyen faktörler. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 9(18), 1-19.
- Hakyemez, S. (2015). Turkish early childhood educators on parental involvement. *European Educational Research Journal*, 14(1), 100-112.
- Henderson, A. T., Mapp, K. L., & Johnson, V. R. (2007). *Beyond the bake sale: The essential guide to family-school partnerships*. New York: The New Press.
- Hoover-Dempsey, K., & H. Sandler (1997). Why do parents become involved in their children's education? *Review of Educational Research*, 67, 3-42.
- Hornby, G. (2011). *Parental involvement in childhood education: Building effective school-family partnerships*. New York: Springer Science ve Business Media.
- Hornby, G., & Blackwell, I. (2018). Barriers to parental involvement in education: An update. *Educational Review*, 70(1), 109-119. DOI: 10.1080/00131911.2018.1388612.
- Hostyn, I., Mäkitalo, A. R., Hakari, S., & Vandenbussche, L. (2020). The professional actuation of pedagogical documentation in Belgian and Finnish early childhood education settings. *Early Child Development and Care*, 190(3), 400-413.
- Ihmeideh, F., & Oliemat, E. (2015). The effectiveness of family involvement in early childhood programmes: perceptions of kindergarten principals and teachers. *Early Child Development and Care*, 185(2), 181-197.
- Katz, L. G., & Chard, S. C. (1996). The contribution of documentation to the quality of early childhood education. ED 393608. www.ericdigests.org/1996-4/quality.htm.

- Kinney, L., & Wharton, P. (2007). *An encounter with Reggio Emilia: Children's early learning made visible*. New York, NY: Routledge.
- Kline, L. S. (2008). Documentation panel: The "making learning visible" project. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 29(1), 70-80.
- Knopf, H. T., & Swick, K. J. (2008). Using our understanding of families to strengthen family involvement. *Early Childhood Education Journal*, 35(5), 419-427.
- Kocher, L. (2008). *The disposition to document: the lived experience of teachers who practice pedagogical documentation-a case study*. (Unpublished Doctoral Dissertation), The University of Southern Queensland, Australia.
- Kocyigit, S. (2015). Family involvement in preschool education: Rationale, problems and solutions for the participants. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(1), 141-157.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135-149.
- Köksal Eğmez, C. F. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- LaRocque, M., Kleiman, I., & Darling, S.M. (2011). Parental involvement: The missing link in school achievement. *Preventing School Failure*, 55 (3), 115-122, DOI: 10.1080/10459880903472876
- Lewin-Benham, A. W. (2006). *Possible schools: The Reggio approach to urban education*. New York, NY: Teachers College Press.
- Li, G., Lin, M., Liu, C., Johnson, A., Li, Y., & Loyalka, P. (2019). The prevalence of parent-teacher interaction in developing countries and its effect on student outcomes. *Teaching and Teacher Education*, 86, 102878.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Qualitative inquiry*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- MacDonald, M. (2007). Toward formative assessment: the use of pedagogical documentation in early elementary classrooms. *Early Childhood Research Quarterly*, 22, 232-242.
- McIntyre, L. L., Eckert, T. L., Fiese, B. H., Reed, F. D. D., & Wildenger, L. K. (2010). Family concerns surrounding kindergarten transition: A comparison of students in special and general education. *Early Childhood Education Journal*, 38(4), 259-263.
- McLean, C. (2019). Co-constructed pedagogical documentation in early learning settings: A parent perspective. *Exceptionality Education International*, 29 (3), 113-134.
- McWayne, C., Hampton, V., Fantuzzo, J., Cohen, H. L., & Sekino, Y. (2004). A multivariate examination of parent involvement and the social and academic competencies of urban kindergarten children. *Psychology in the Schools*, 41(3), 363-377.
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. New York, NY: Wiley & Sons.
- OECD (2006). *Starting strong II: Early childhood education and care*. Paris: OECD Publishing.
- Orçan Kaçan, M., Kimzan, İ., Güler Yıldız, T., & Çağdaş, A (2019). Öğretmen ve ebeveynlerin eile katılımını etkileyen etmenlere yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 370-381.
- Özkan Yıldız, F. & Yılmaz, A. (2020). Parent-teacher communication and parental expectations in the assessment process in Turkish preschool settings. *Education 3-13*, 1-15. DOI: 10.1080/03004279.2020.1861049
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Picchio, M., Di Giandomenico, I., & Musatti, T. (2014). The use of documentation in a participatory system of evaluation. *Early Years*, 34(2), 133-145.
- Reynolds, B., & Duff, K. (2016). Families' perceptions of early childhood educators' fostering conversations and connections by sharing children's learning through pedagogical documentation. *Education 3-13*, 44(1), 93-100.

- Rinaldi, C. (1998). Projected curriculum constructed through documentation: Progettazione. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), *The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach—Advanced reflections*. Westport, CT: Ablex.
- Rinaldi, C. (2001). Documentation and assessment: what is the relationship? In C. Giudici, C. Rinaldi, & M. Krechevsky (Eds.), *Making learning visible: Children as individual and group learners* (pp. 78-90). Reggio Emilia, Italy: Reggio Children
- Rinaldi, C. (2006). *In dialogue with Reggio Emilia: Listening, researching and learning*. New York, NY: Routledge.
- Rintakorpi, K, Lipponen, L, & Reunamo, J. (2014). Documenting with parents and toddlers: a Finnish case study. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 34(2), 188–197.
- Saldana, J. (2011). *Fundamentals of qualitative research*. New York, NY: Oxford University Press.
- Saldana, J. (2013). *The coding manual for qualitative researchers*. Thousand Oaks, CA: SAGE
- Sheldon, S.B. (2003). Linking school–family–community partnerships in urban elementary schools to student achievement on state tests. *The Urban Review* 35, 149–165. <https://doi.org/10.1023/A:1023713829693>
- Swick, K. J. (2004). What parents seek in relations with early childhood family helpers. *Early Childhood Education Journal*, 31(3), 217-220.
- Tezel-Sahin, F., Inal, G., & Ozbey, S. (2011). Parent involvement activities from parents' point of view. *International Journal of Academic Research*, 3(6), 421-425.
- Toran, M., & Özgen, Z. (2018). Okul öncesi eğitimde aile katılımı: Öğretmenler ne düşünüyor, ne yapıyor? *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 6(3), 229-245.
- Ünüvar, P. (2010). Aile katılımı çalışmalarına yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (3), 719-730.
- Ward, U. (2009). *Working with parents in early years settings*. Exeter: Learning Matters.
- Weiss, H., Caspe, M., & Lopez, M. E. (2006). Family involvement in early childhood education. *Family Involvement Makes a Difference*, 1, 1-8.
- Whittemore, R., Chase, S. K., & Mandle, C. L. (2001). Validity in qualitative research. *Qualitative Health Research*, 11(4), 522-537.

Yazarlar

İletişim

Dr. Selda Aras lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerini okul öncesi eğitim alanında almıştır. Çalışma alanları arasında pedagojik dokümantasyon, erken çocukluk döneminde değerlendirme, oyun ve mesleki gelişim yer almaktadır.

Dr. Öğretim Üyesi Selda Aras

Hacettepe Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü,
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

E-posta: seldaaras@hacettepe.edu.tr

Dr. Figen Şahin, lisans derecesini psikoloji, yüksek lisans ve doktora derecesini erken çocukluk eğitimi alanında almıştır. Çalışma alanları arasında okul öncesi program ve yaklaşımlar, pedagojik dokümantasyon, mesleki gelişim ve erken okuryazarlık yer almaktadır.

Öğr. Gör. Dr. Figen Şahin

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

E-posta: figensahin@gazi.edu.tr

Dr. Arif Yılmaz, lisans eğitimini kütüphanecilik, yüksek lisans ve doktora eğitimini erken çocukluk eğitimi alanında yapmıştır. Çalışma alanları arasında pedagojik dokümantasyon, erken çocuklukta kütüphane hizmetleri, erken çocuklukta kalite ve mesleki gelişim yer almaktadır

Dr. Öğretim Üyesi Arif Yılmaz

Hacettepe Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü,
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

E-posta: arif@hacettepe.edu.tr

Dr. Ayça Ülker psikoloji lisans, gelişim psikolojisi yüksek lisans ve okul öncesi eğitimi doktora programlarından mezun olmuştur. Sosyal duygusal gelişim ve öğrenme, aile eğitim programları ve pedagojik dokümantasyon çalışma alanları arasında yer almaktadır.

Dr. Ayça Ülker

Hacettepe Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü,
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

E-posta: a.ulker@hacettepe.edu.tr